

Samarbeidsutvalget av funksjonshemmedes organisasjoner.

Prosjektet for helhetlig diskrimineringsvern på alle samfunnsområder for funksjonshemmede.

Adresse: Hulderveien 4,
1709 Sarpsborg

Telefon: 69 15 11 07
Mobil tlf. 91 33 92 48
E-mail: buvik@online.no

Miljøverndepartementet
Pb. 8013 Dep.
0030 Oslo

Sarpsborg, 14-03-08
Vår ref.: rikpol080314

Høringssvar om rikspolitiske retningslinjer for universell utforming

Samarbeidsutvalget av funksjonshemmedes organisasjoner er et samarbeidsprosjekt som er tidsbegrenset. Målet med prosjektet er å øke samhandlingen mellom samarbeidsorganisasjonene og i størst mulig grad samle funksjonshemmedes organisasjoner i arbeidet med ny antidiskrimineringslov tilhørende regelverk. Samarbeide med myndighetene slik at innføringen av loven om vern mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne, gir et mest mulig helhetlig diskrimineringsvern på alle samfunnsområder. Vi er opptatt at universell utforming skal bidra til full deltagelse og likestilling på alle samfunnsområder for funksjonshemmede.

Viser til høring om rikspolitiske retningslinjer for universell utforming. Samarbeidsutvalget synes det er positivt at man ønsker å presisere kravet om universell utforming i planleggingsfasen utover det som er nedfelt i Plan- og bygningsloven.

Innledende kommentarer

Regjeringen har som målsetning om fullverdig tilgjengelighet med varige virkninger. Dette må bety at alle samfunnsborgere skal ha de samme muligheter til personlig utvikling, deltakelse og livsutfoldelse. For å realisere målsetningen legges strategien universell utforming til grunn og den må forankres i regelverk på alle sektorområdene. Regjeringen må sørge for en tydelig utforming av lovverk, retningslinjer og standarder slik at en kan nå de nasjonale mål på en tilfredsstillende måte, og innen rimelig tid.

Det er viktig at målsetningen, begreps bruk og terminologi i både ny plan- og bygningslov, rikspolitiske retningslinjer, ny diskrimineringslov og tilhørende forskrifter harmonerer med hverandre. Miljøverndepartementets egen temarapport "Universell utforming – begrepsavklaring" bør legges til grunn i utformingen av retningslinjene.

For å nå de nasjonale mål på områdene og de rikspolitiske retningslinjer for universell utforming, mener Samarbeidsutvalget det er svært viktig at arbeidet med universell utforming får en organisering som sikrer helhetstenkning og totalansvar på tvers av alle sektorer og nivåer, både i forhold til Plan- og bygningsloven og i transportplanleggingen.

Samarbeidsutvalgets organisasjoner: Borgerrettsstiftelsen Stopp Diskrimineringen, Dysleksiforbundet i Norge, Landsforeningen for hjerte- og lungesyke, Hørselshemmedes Landsforbund, Norges Blindeforbund, Norges Døveforbund, Norges Handikapforbund, Norsk Revmatikerforbund, Multippel Sklerose Forbundet i Norge og Synshemmede Akademikeres Forening.

Samarbeidsutvalget stiller likevel spørsmålstegn ved hvorfor ikke retningslinjene også skal legges til grunn i øvrig forvaltningsvirksomhet. Slik forslaget lyder nå, vil universell utforming bli sikret kun i utearealer og atkomst frem til bygningene, men ikke inne i selve bygningene.

Nasjonale mål for universell utforming

Det bør benyttes samme mål og terminologi som i Miljøverndepartementets temarapport.

Forslag til formulering:

Et hovedsiktemål med universell utforming er å oppnå likestilling og deltakelse for personer med nedsatt funksjonsevne ved å fjerne eksisterende funksjonshemmende barrierer og hindre at nye oppstår.

Universell utforming er en strategi for planlegging og utforming av produkter og omgivelser for å oppnå et inkluderende samfunn med full likestilling og deltakelse for alle.

Virkeområde og formål

I henhold til § 2 skal retningslinjene legges til grunn for all planlegging etter plan- og bygningsloven. Sett i sammenheng med punkt 5 b er dette veldig snevert utformet. Slik punktet er formulert ser det ut til at kravet bare gjelder atkomsten. Hva med resten av bygget? Det går ikke klart fram at dette gjelder mer enn atkomsten til andre deler av bygget. Det er etter vår vurdering manglende samsvar mellom dette punktet og den utdypende teksten i veiledningen.

Det sies at retningslinjene bør brukes i øvrig forvaltningsvirksomhet innenfor de rammene sektorlovene gir. Vi ønsker å bytte ut "bør" med "skal" altså at "Retningslinjene skal brukes i øvrig forvaltningsvirksomhet innenfor de rammene sektorlovene gir." All erfaring tilsier at "bør" ikke gir den ønskede effekten av retningslinjene – i situasjoner der det er spørsmål om økonomi, har kravet til tilgjengelighet blitt utelatt. Dette vil tilsi at dette ikke vil endre seg når det finnes et valg.

I pkt 2, utdypende forklaringer: "Det bør også legges vekt på hensynet til universell utforming ved offentlig innkjøp av varer og tjenester." Men Lov om offentlige anskaffelser, § 6, sier at "Statlige, kommunale, fylkeskommunale myndigheter og offentligrettslige organer skal under planleggingen av den enkelte anskaffelse, ta hensyn til livssyklus-kostnader, universell utforming og miljømessige konsekvenser av anskaffelsen." Etter vår vurdering gir ikke denne loven pålegg til den enkelte innkjøper om å velge universell utforming når det er mulig, noe som er en svakhet for å fremme strategien universell utforming.

Krav til den kommunale planprosessen

Kravene til kommunen i pkt 4a-d er svært viktig om de rikspolitiske retningslinjene skal bli fulgt opp eller ikke. Her har Miljøverndepartementet det overordnede ansvaret for den generell oppfølgingen, utviklingen og veiledningen i forhold til retningslinjene. Det er viktig at departementet stadig komplettere kunnskapen i samarbeid med de aktuelle organisasjonene.

Kravet til "tilgjengelighet og brukbarhet for alle" har ligget i PBL siden 1987, uten at verken den enkelte utbygger, arkitekt eller kontrollinstans har vært i stand til å skape et tilgjengelig samfunn for alle. Det er derfor vesentlig at organisasjonene og kommunale råd blir tatt med når man kommer til kontrollvirksomheten og ikke bare i planprosessen.

I pkt. 4c kraves at en skal "Sørge for at relevante organisasjoner, brukergrupper og enkeltpersoner får anledning til å delta i planprosessen, slik at synspunkter, kunnskap og erfaringer kommer med" i hele planprosessen. Vi vil foreslå at Miljødepartementet i samarbeid med organisasjonene utarbeider en sjekklister som kan brukes av kommunene ved anbudsinnbydelsen.

Vi mener også at medvirkning fra relevante organisasjoner, brukergrupper og enkeltpersoner må presiseres i enda større grad enn i forslaget. Forslaget sier " Sørge for at relevante organisasjoner, brukergrupper og enkeltpersoner får anledning til å delta i planprosessen, slik at synspunkter, kunnskap og erfaringer kommer frem". Samarbeidsutvalget mener det bør stå "Sikre at relevante organisasjoner ..." for å fjerne misforståelse om kravet om medvirkning i planprosessen. For øvrig er det bra at kommunalt råd sikres en aktiv posisjon i planprosessen.

Krav til fysisk utforming

Det er viktig at en ikke bare *I all planlegging skal følgende etterstrebes* men at en i all planlegging skal følge universell utforming. Innledende setning må gis en ny formulering.

Samarbeidsutvalget følgende kommentarer og forslag til:

Punkt a.

Det er viktig å fokusere på at løsningene skal være gode for den delen av befolkningen som har lavest mobilitet og siste setning må gis en ny formulering.

Punkt b.

Det er ikke godt nok å stille krav om *tilfredsstillende atkomst* noe som ikke er universell utforming. Dette vil føre til nye diskusjoner om hva som er tilfredsstillende løsninger. Under dette punktet må også gjelde rehabilitering, ombygging av bygninger og tilliggende uteområder.

Forslag til tekst:

Byggeområder planlegges med universelt utformet atkomst til og i alle bygninger, og slik at veier og gangveier får god fremkommelighet for personer med nedsatt funksjonsevne. *Dette gjelder også for planlegging av rehabilitering og ombygging av eksisterende byggverk og tilliggende uteområder.*

Punkt c.

Også her er *tilfredsstillende atkomst* brukt. I tråd med ovenstående må setning gis en ny formulering

Forslag til tekst:

Utearealer, herunder felles utearealer i tilknytning til boligbygning, utearealer for skoler og barnehager, fellesområder, offentlige områder m.m., planlegges *med universell utforming av både atkomst, oppholds- og aktivitetsområde.*

Det er i tillegg nødvendig å sikre at organisasjoner og kommunale råd er med i alle faser av planlegging og utbygging, hvis kravene til fysisk utforming skal tilfredsstillende kravene til universell utforming og for at tilbudene skal bli tilpasset brukernes ønsker og behov.

Innsigelse og klage

Samarbeidsutvalget savner muligheten for at organisasjoner og berørte enkeltpersoner kan fremme innsigelse og/ eller klage etter Plan- og bygningsloven, der man ser at planene er i strid med de rikspolitiske retningslinjene for universell utforming.

Det bør tas inn i retningslinjene at organisasjoner og berørte enkeltpersoner kan påklage enkeltvedtak etter Plan- og bygningsloven.

Endringer

Forslaget at mindre vesentlige endringer i rikspolitiske retningslinjer for universell utforming kan foretas av departementet. Mindre vesentlige endringer kan fort endre betydningen og bruken av retningslinjer. Derfor bør det fremgå hva som ligger i "mindre vesentlige endringer". Retningslinjene må omformuleres, defineres og spesifiseres på dette punktet.

Kommentarer til veiledning til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming:

Samarbeidsutvalget forutsetter at veiledningen tilpasses forandringer til teksten i selve retningslinjene. Vi ser forslaget til veiledningen er svak i sine formuleringer og ikke tydelig. Dette synliggjøres ved at det gjentatte ganger på viktige punkter benyttes ord som *kan* og *bør*. Det er viktig for måloppnåelsen at dette rettes opp og at *bør* må byttes ut med *skal*. Vi forventer at dette gjennomgås i hele dokumentet

Reaksjoner ved mangelfull medvirkning i plan-/byggeprosessen.

Det er et forhold som vi ser ikke er omtalt i høringen. Hvilke reaksjoner eller sanksjoner kan benyttes der kommune eller utbygger, av vanvare eller med vilje glemmer å invitere brukerorganisasjoner og kommunale råd i plan-/byggeprosessen?

Det er også ønskelig med sterke økonomiske sanksjoner når PBL og Rikspolitiske retningslinjer for universell utforming ikke blir fulgt i plan-/byggeprosessen.

Med vennlig hilsen

Samarbeidsutvalget av funksjonshemmedes organisasjoner.

Gunnar Buvik
prosjektleder